

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

SUOMEN VALTUUSKUNNAN LOPPURAPORTTI

**UNFCCC:N ILMASTONEUVOTTELUT (COP29)
Baku, Azerbaidzhan, 11.11.-24.11.2024**

Raportti seuraavista kokouksista

- Pariisin sopimuksen osapuolikokouksen 6. istunto (CMA 6)
- YK:n ilmastosopimuksen osapuolikokouksen 29. istunto (COP 29)
- Kioton pöytäkirjan osapuolikokouksen 19. istunto (CMP 19)

Sisällys

1. Yleisarvio kokouksesta	4
2. Pariisin sopimuksen toimeenpanon maailmanlaajuinen tilannekatsaus (Global Stocktake)	5
2.1. Hillinnän yleistilanne (GST, päästöjen hillinnän työohjelma)	5
2.2. Maailmanlaajuisen tilannekatsauksen jatkotyö (Global Stocktake, GST)	6
2.3. Yleisluonnehdintoja GST-asiakohdista – miksi eteneminen on niin vaikeata	7
3. Ilmastomuutoksen hillinnän työohjelma (Mitigation Ambition and Implementation Work Programme, MWP)	8
3.1. Päästöjen hillintä	8
4. Hiilimarkkinoiden markkinamekanismit (Pariisin sopimuksen artikla 6)	9
5. Sopeutuminen (Globaali sopeutumistavoite (GGA))	11
6. Ilmastorahoitus	11
6.1. Vuoden 2025 jälkeinen ilmastorahoitustavoite (NCQG)	12
6.2. Muut rahoitusasiat	13
6.3. UNFCCC-sihteeristön budjetti ja kasvavat osallistumiskulut	14
7. Tiedeasiakohdat (Earth Information Day ja Research and Systematic Observations)	14
8. Maatalous (Koronivia Joint Work on Agriculture, KJWA) sekä muut maankäyttöasiat	15
8.1. Sharm el-Sheikhin työohjelma maatalouden ilmastotyön toimeenpanon ja ruokaturvan edistämiseksi	15
8.2. Maankäyttö, luonto ja ruokajärjestelmä- ja biodiversiteettiasiat COP29:ssä	17
9. Oikeudenmukaisen siirtymän työohjelma (Just Transition Work Programme)	17
10. Sukupuolten välinen tasa-arvo (gender), Action for Climate Empowerment ACE, Local Communities and Indigenous Peoples Platform LCIPP	18
10.1. Action for Climate Empowerment	18
10.2. Gender and Climate Change	18
10.3. Alkuperäiskansat – Local Communities and Indigenous Peoples Platform LCIPP	19
11. Oikeudelliset asiat	19
11.1. Pariisin sopimuksen täytäntöönpanoa ja noudattamista tukevan komitean vuosikertomus ...	19
11.2. COP-puheenjohtajan konsultaatiot yksipuolisista kauppatoimista (unilateral measures)	19
11.3. Menettelytavat	20
12. Ilmastohuippukokous	20
13. Teemapäivät, oheistilaisuudet ja muut kokoukset, aloitteet	20
13.1. Koulutukseen liittyvät ilmastotoimet	21

13.2.	Ilmastoklubin korkean tason kokous 12.11.2024.....	22
13.3.	Teemapäivä ”luonto ja biodiversiteetti, alkuperäiskansat, sukupuolten välinen tasa-arvo, valtameret ja rannikkoalueet”	23
13.4.	COP29 puheenjohtajan, Yhdysvaltain ja Kiinan järjestämä metaanihuippukokous (12.11.2024) 23	
13.5.	Maailmanlaajuisen metaanisitoumuksen 4. ministerikokous (15.11.2024)	24
14.	Nuorisodelegaattien rooli valtuuskunnassa	24
	Liitteet	26

1. Yleisarvio kokouksesta

COP29 ilmastokokous järjestettiin 11.-22.11.2024 Azerbaidzhanissa Bakussa. Kokous päättyi sunnuntaina aamuyöstä eli noin puolitoista vuorokautta yliajalla. Kokouksen keskeinen lopputulema oli sopu 300 mrd USD uudesta ilmastorahoitustavoitteesta. EU:n tavoitteita heikommiksi jäivät kirjaukset päästöjen hillinnästä, mutta työ näiden parissa jatkuu ensi vuonna. Vaikeina geopolittisina aikoina sovun aikaansaaminen ja kansainvälisen ilmastotyön jatkon turvaaminen oli tärkeää, joten tulosta voidaan pitää vähintään tyydyttävänä. Kokouksen alussa, 12.-13.11., järjestettiin ilmastohuippukokous, johon osallistuivat n. sadan maan tai hallituksen johtajat, Suomea tässä kokouksessa edusti Presidentti Alexander Stubb.

Rahoitustavoitetta koskeva sopu syntyi kolmevuotisen teknisen tason työrupeaman jälkeen vaikeissa viimeisen kahden vuorokauden konsultaatioissa, joissa etenkin pienet saarivaltiot ja vähiten kehittyneet maat edellyttivät erityisasemansa tunnustamista ja toisaalta eräät öljyntuottajamaat pyrkivät vaikeuttamaan neuvotteluratkaisua eri neuvotteluraiteilla. Päätöksessä ilmastorahoituksen vuotuiseksi tasoksi vuoteen 2035 mennessä asetetaan vähintään 300 mrd USD (vuoteen 2025 tavoite 100 mrd) julkista ja mobilisoitua rahoitusta. EU:n keskeinen tavoite eli rahoittajapohjan laajentaminen saatiin osittain kirjattua mukaan päätökseen, mutta kuitenkin löyhemmin muotoiltuna kuin mitä EU tavoitteli. Lisäksi sovittiin 1300 mrd:n laajemmasta investointien mobilisointitavoitteesta vuoteen 2035 mennessä. Myös monenkeskisten rahoituslaitosten kautta kanavoitua ja niiden mobilisoimaa ilmastorahoitusta tullaan jatkossa laskemaan nykyistä laajemmin mukaan uuteen rahoitustavoitteeseen. Jotkut kehitysmaaryhmän maista ilmaisivat loppuistunnossa pettymyksensä päätökseen ja rahoituksen tasoon.

Päästöjen hillintää koskevat kirjaukset jäivät EU:n ja Suomen tavoitteista. EU tavoitteli Bakusta edistysaskeleita viimevuotisen Dubain kokouksen energiasiirtymää ja fossiilisten polttoaineiden alasajoa koskevan päätöksen toimeenpanossa (Pariisin sopimuksen kokonaistarkastelua koskeva päätös eli UAE Consensus). Erityisesti muutamien öljyntuottajamaiden vastustuksen takia ja puheenjohtajamaan passiivisuuden takia tämä ei ollut mahdollista. Pieni ryhmä maita pyrki systemaattisesti siirtämään päästöjen hillinnän pois varsinaiselta neuvotteluagendalta erilaisiin teknisiin dialogeihin vailla mitään yhteisesti sovittuja lopputulemia, ja samalla paisuttamaan sopeutumista, ilmastorahoitusta ja vastetoimia (response measure) koskevia neuvotteluasiakohtia. Osa kehittyvistä maista myös jatkaa kehittyneiden maiden historiallisen vastuun korostamista ja sysää niille päävastuuta päästöjen vähentämisestä, vaikka jo vuosia on ollut selvää ettei 1,5 asteen tavoite onnistu ilman kaikkien G20-maiden ja aivan erityisesti Kiinan toimia.

Lopputulemana ilmastomuutoksen hillintää koskevan työohjelman asiakohdassa onnistuttiin neuvottelemaan ainoastaan prosessipäätös ilman sisällöllisiä kaikkia koskevia suosituksia tai tavoitteita. Dubain päätöksen seuranta ja toimeenpanoa koskevat neuvottelut eivät päätyneet lopputulemiin vaan palautuivat virkatasolle ja jatkuvat ensi kesän Bonnin sessioissa, joissa aloitetaan valmistelut Belémmissä mahdollisesti tehtäviä päätöksiä varten.

Artikla 6 -neuvotteluissa kansainvälisten markkinamekanismien säännöistä saavutettiin sopu 10 vuoden työn jälkeen. Kansainväliset markkinamekanismit mahdollistavat sen, että Pariisin sopimuksen allekirjoittaneet maat voivat tehdä ilmastotoimia oman maansa rajojen ulkopuolella.

Markkinamekanismeista hyötyvät myös yritykset, jotka haluavat ostaa ilmastoyksiköitä vapaaehtoisilta hiilimarkkinoilta.

Sopeutuminen ei tässä kokouksessa ollut yhtä näkyvästi esillä kuin viime vuonna, mutta sopeutumisindikaattoreita koskevat päätökset ovatkin agendalla vasta ensi vuonna Belémmissä. Työ eteni Bakussa. Gender-asiakohdasta saatiin sopu vaikeiksi osoittautuneiden neuvottelujen jälkeen, vaikka tässäkin joukko maita pyrki liudentamaan gender-kirjauksia. Lopputulos kuitenkin takaa työn jatkumisen ilmastopimuksen puitteissa ja mahdollistaa uuden työohjelman työstämisen.

Kokouksen puheenjohtajamaan Azerbaidžhanin toiminta ei edistänyt kokouksen onnistumista, alkaen maan presidentin puheista öljystä ja kaasusta jumalan lahjana huippukokouksessa. Myös vähiten kehittyneiden maiden ryhmästä sekä saarivaltioiden joukosta oltiin pettyneitä puheenjohtajan toimintaan ja inklusiivisuuden puutteeseen etenkin kokouksen loppuvaiheissa.

Seuraava ilmastokokous, COP30, pidetään Brasilian Belémmissä marraskuussa 2024. Sitä ennen osapuolten tulee antaa uudet kansalliset päästövähennystavoitteensa (Nationally Determined Contributions, NDC). COP31:n (2026) puheenjohtajuudesta kisaavat edelleen Australia ja Turkki, joista kumpikaan ei ole halukas luovuttamaan ehdokkuudestaan; päätös tästä siirtyy vuodelle 2025 ja mahdollisesti vasta COP30 kokoukseen.

Yhdysvaltojen ero Pariisin sopimuksesta tammikuussa on todennäköistä. Tässä kokouksessa Yhdysvallat neuvotteli kuitenkin edelleen aktiivisesti ja pääsääntöisesti EU:n kanssa samansuuntaisilla kannoilla.

Kokouksen päätökset löytyvät linkistä [Outcomes of the Baku Climate Change Conference - Advance Unedited Versions \(AUVs\) | UNFCCC](https://unfccc.int/cop29/auvs).¹

2. Pariisin sopimuksen toimeenpanon maailmanlaajuinen tilannekatsaus (Global Stocktake)

2.1. Hillinnän yleistilanne (GST, päästöjen hillinnän työohjelma)

Päästöjen hillintää koskevat kirjaukset jäivät EU:n ja Suomen tavoitteista. EU tavoitteli Bakusta edistysaskeleita viimevuotisen Dubain kokouksen energiasiirtymää ja fossiilisten polttoaineiden alasajoa koskevan päätöksen toimeenpanossa (Pariisin sopimuksen kokonaistarkastelua koskeva päätös eli UAE Consensus). Erityisesti muutamien öljyntuottajamaiden vastustuksen takia ja puheenjohtajamaan passiivisuuden takia tämä ei ollut mahdollista. Pieni ryhmä maita pyrki systemaattisesti siirtämään päästöjen hillinnän pois varsinaiselta neuvotteluagendalta erilaisiin teknisiin dialogeihin vailla mitään yhteisesti sovittuja lopputulemia, ja samalla paisuttamaan sopeutumista, ilmastorahoitusta ja vastetoimia (response measure) koskevia neuvotteluasiakohtia. Osa kehittyvistä maista myös jatkaa kehittyneiden maiden historiallisen vastuun korostamista ja sysää niille päävastuuta

¹ <https://unfccc.int/cop29/auvs>

päästöjen vähentämisestä, vaikka jo vuosia on ollut selvää ettei 1,5 asteen tavoite onnistu ilman kaikkien G20-maiden ja aivan erityisesti Kiinan toimia.

Lopputulemana ilmastonmuutoksen hillintää koskevan työohjelman asiakohdassa onnistuttiin neuvottelemaan prosessipäätös, jossa on joitakin sisällöllisiä nostoja 2024 teemana olleen kaupunkialueiden ilmastokysymyksiä ("Cities: buildings and urban systems") koskevasta työstä. Dubain päätöksen seuranta ja toimeenpanoa koskevat neuvottelut eivät päätyneet lopputulemiin vaan palautuivat virkatasolle ja jatkuvat ensi kesän Bonnin sessioissa, joissa aloitetaan valmistelut Belémissä mahdollisesti tehtäviä päätöksiä varten.

2.2. Maailmanlaajuisen tilannekatsauksen jatkotyö (Global Stocktake, GST)

Dubaissa loppuun saatetun ensimmäisen Pariisin sopimuksen maailmanlaajuisen tilannekatsauksen (GST) seurannasta ja toimeenpanosta neuvoteltiin Bakussa kesäkuun Bonnin neuvotteluiden pohjalta. Työtä tehtiin kahdella raiteella: (1) GST-1:n kokemusten pohjalta tehtävät prosessin tarkistukset, sekä (2) sopiminen UAE-dialogin modaliteeteista. EU:lle GST- päätöksen seuranta ja toimeenpano ovat keskeistä, sillä Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen riippuu siitä, miten onnistuneesti ja kokonaisvaltaisesti GST-päätöstä globaalilla tasolla seurataan ja toimeenpannaan, ml. EU:lle GST-päätöksen seuranta ja toimeenpano on keskeistä, sillä Pariisin sopimuksen tavoitteiden saavuttaminen riippuu siitä, miten onnistuneesti ja kokonaisvaltaisesti GST-päätöstä globaalilla tasolla seurataan ja toimeenpannaan, ml. energiasiirtymää koskeva kappale 28 alakohdineen.

GST prosessin tarkistuksia koskevassa asiakohdassa työ eteni kohtuullisesti, mutta hitaasti. Laajalti ollaan yksimielisiä, että on hyvä jatkaa Katowicessa sovittujen GST:n sääntöjen pohjalta (päätös 19/CMA.1), mutta jotakin tarkennuksia voisi olla hyvä tehdä. Neuvottelut Bakussa keskittyivät mm. varmistamaan tulevissa GST-prosesseissa riittävä aika poliittisen vaiheen neuvotteluille ja päätöksen luonnostelulle sekä varmistaa IPCC:n työn ja raporttien kattava huomiointi. Osapuolten kannat eroavat näiden osalta edelleen, ja Bakun neuvotteluissa saavutettiin ainoastaan prosessipäätös jatkaa neuvotteluja ensi vuoden aikana Bonnissa ja Belémissä Bakussa työstetyn informal note-dokumentin pohjalta.

Vastaavasti **UAE-dialogia** neuvoteltiin informal note dokumenttien pohjalta keskittyen dialogin sisällön visiointiin sekä sen modaliteetteihin. Asiakohta oli strategisesti tärkeä, sillä se liittyi yleisemmin ilmastonmuutoksen hillintä-teeman käsittelyyn CMA:n alla sekä GST:n seurannan ja toimeenpanon periaatteelliseen luonteeseen. Osapuolten kannat pysyivät kaukana toisistaan. Tämä heijastui Bakun 2. viikolle edenneen informal note-dokumentiin sisältyneiden neljän eriävän vision kautta. Ääripäät ovat yhtäältä sisältövisio, jossa dialogi keskittyisi pelkästään ilmastorahoituksen rooliin GST:n toimeenpanossa, ja toisaalta sisältövisio, jossa dialogi on paikka seurata ja raportoida kaikkien Dubain GST-päätöksen osioiden toimeenpanoa ja edistymistä, myös ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen osalta. EU on ajanut kattavaa GST:n seuranta, joka kohdentuisi hillinnän- ja sopeutumisen (ml. Loss and damage) ohella rahoituksen osalta käsittelemään 2.1.c:n (kaikki rahoitusvirrat tukemaan Pariisin sopimuksen tavoitteita) ja kansainvälisten rahoituslaitosten reformien teemoja. Asia sisältyi toisella viikolla käytyihin COP-puheenjohtajan ministeritason konsultaatioihin ja Azerbaidzhan pöytäsi viimeiseen yleisistuntoon ehdotuksen, jossa SCOPE. Puheenjohtajan ehdotus

kuitenkin kaatui AILACin, AOSISksen ja EIG:n toimesta, ja neuvottelut alkavat ensi kesän Bonnin sessioissa puhtaalta pöydältä, tähdäten päätökseen Belémmissä.

GST-päätöksen toimeenpanon osalta CMA-agendalla neuvoteltiin myös johtopäätöksiä kesäkuussa Bonnissa pidetystä ensimmäisestä vuotuisesta GST-NDC dialogista ”miten GST1 on informoinut NDC-päivityksiä” (Annual GST (NDC) Dialogue). Päätösluonnoksen prosessiviesteissä ei ollut merkittäviä eriäviä näkemyksiä, mutta myös tämän asiakohdan neuvottelut jumiutuivat periaatteellisiin kysymyksiin siitä, tulisiko päätökseen sisällyttää mm. energiasiirtymää koskevia kirjauksia. Ratkaisua ei myöskään saatu aikaan siitä, onko dialogi jatkuva vai tulisiko dialogeja ylipäättään enää pitää, koska NDC3.0 määräaika on jo 2025 keväällä ja seuraava dialogi on määrä pitää kesäkuussa 2025. Erimielisyydet osoittautuivat lopulta niin vaikeiksi, ettei päätöstä asiasta saatu aikaan. Bakun lopputulemasta huolimatta kesällä 2025 on Dubain päätöksen mandaatilla määrä pitää vastaava dialogi, minkä jälkeen Belemmin COP30-kokouksessa Belémmissä jälleen neuvotellaan asiakohdan lopputulemia.

Ensimmäisen GST:n seurantaan liittyviä positiivisia askeleita saavutettiin sopeutumisen puolella. GGA-päätösasiakirjaan sisältyy konkreettisia askelmerkkejä ja tarvittavat päätökset siitä, miten UAE-Belém työohjelma liittyy sopeutumisindikaattoreihin ja UAE globaalin ilmastoiresilienssin kehikko vuorovaikuttavat ja tuottavat syötteitä seuraavaan GST-prosessiin.

2.3. Yleisluonnehdintoja GST-asiakohdista – miksi eteneminen on niin vaikeata

Edellä kuvaillut lopputulemat GST-asiakohdista osoittaa, että osapuolilla on perustavaa laatua olevia erimielisyyksiä siitä, miten Dubain UAE-konsensukseen sisältyvän GST-päätöksen seuranta ja toimeenpanoa tulisi tehdä, erityisesti hillintä-teemassa. Missä CMA-päätöksessä voi käsitellä sisällöllisiä kollektiivisen seurannan viestejä liittyen esimerkiksi energiasiirtymän edistymiseen tai kansallisten tavoitteiden (NDC) kokonaiskuvaan, vai voiko missään. Osa maaryhmistä (Arabimaat Saudi Arabien johdolla, Kiina ja Intia) katsovat, ettei kollektiivista seuranta tulisi toteuttaa lainkaan, vaan kansalliset tavoitteet (NDC:t ja NAP:t) ovat Pariisin sopimuksessa määritelty keskeinen elementti myös GST-päätöksen jalkauttamiselle, ja ne ovat täysin kansallisessa määräysvallassa ilman CMA:n ylhäältä tapahtuvaa seuranta tai ohjantaa. Heidän näkemyksessään kollektiivinen tilannekuva luodaan jälleen toisessa GST:ssä, vuonna 2028. Ko. neuvotteluryhmät vaikuttivat Bakussa olevan kuitenkin avoimia ilmastorahoituksen kollektiiviselle seurannalle GST:n puitteissa, mutta hyvin rajatulla määrittelyllä. Vastakkaista näkemystä edustaneet maaryhmät (EU, EIG ja UG, AILAC, AOSIS, LDC) puolestaan katsovat olevan tärkeää seurata GST-päätöksen toimeenpanoa kokonaisvaltaisesti ja kattavasti osana CMA-prosessia käytännössä vuosittain. Ilmastonmuutoksen nykytila on niin vakava, että tilannekuva ja tarvittavat korjausliikkeet eivät voi seurata ainoastaan kunnianhimo mekanismin 5-vuotisykliä. Olemassa olevilla työohjelmilla ja -virroilla tulisi olla tässä jatkuvassa seurannassa keskeinen rooli.

Periaatteelliset erimielisyydet GST:n seurannasta ja toimeenpanosta ovat sen verran syviä, että on mahdollista, ettei myöskään ensi vuonna asioissa pystytä etenemään, lukuun ottamatta tulevien GST:n toteutuksen pienehköjä sääntötarkistuksia. Voi olla, että Bakussa saavutettu sopu rahoitustavoitteen (NCQG) osalta helpottaa joiltain osalta neuvottelutilannetta myös GST:n seurannan osalta, tai sitten päinvastoin, monen maan ilmaistuaan pettymyksensä rahoitustavoitteen tasosta. Toisaalta voi myös ajatella, että vaikka työssä ei päästy etenemään päätöksiin Bakussa, seurannasta ja toimeenpanosta

keskusteleminen korostaa Dubain päätöksen keskeisiä tavoite-elementtejä, minkä vuoksi jo keskustelulla itsessään on arvoa. Joka tapauksessa Dubain päätöksessä on sovittu, että vuonna 2026 aikana alkaa toinen GST, joka päättyy 2028 COP-kokouksen loppupäätelmiin.

3. Ilmastomuutoksen hillinnän työohjelma (Mitigation Ambition and Implementation Work Programme, MWP)

3.1. Päästöjen hillintä

COP28 kokouksessa Dubaissa saavutettu sopu ilmastomuutoksen hillinnästä erityisesti energiasektorilla maailmanlaajuisen tilannekatsauksen (global stocktake, GST) päätöksessä muodosti EU:lle ja muutamille muille osapuolille (AILAC, AOSIS, EIG) lähtökohdan mitigaatiokeskusteluille COP29 kokouksessa. Kuitenkin Bonnin kesäkuun SB60 kokouksen teknisen tason keskustelut osoittivat, etteivät tietyt osapuolet olleet valmiita etenemään päästöjen hillinnän toimeenpanokeskustelussa. Tämä näkyi mm. siinä, ettei mitigaatiotyöohjelmasta (Mitigation Work Program, MWP) saatu päätöstä, vaan keskustelut Bakussa alkoivat ilman pohjatekstiä. Bakun kokouksen kehystäminen rahoituskokoukseksi lisäsi mitigaatiokeskusteluiden haastavuutta. Monien osapuolien tulokulmana oli, ettei ilman rahoituksessa etenemistä ole mahdollista edetä päästöjen hillintään liittyvissä päätöksissä.

EU tavoitteena oli varmistaa päästöjen hillinnän säilyminen keskusteluissa. Luontevimmaksi GST päätösten toimeenpanoalustaksi EU katsoi MWP:n, mutta myös UAE dialogia koskeva päätös, tai yleispäätös nähtiin mahdollisina, jos keskustelut MWP:ssä eivät etenisi. Päästöjen hillintään kytkeytyvä keskustelu COP29:ssa oli myös keskustelu kansallisista panoksista, niiden ominaisuuksista ja tarvitaanko kansallisten panosten toteuttamiseen lisäohjeistusta (NDC Features).

Ilmastomuutoksen hillintätyöohjelman (MWP) tavoitteena on kiireellisesti vahvistaa ilmastomuutoksen globaalia hillintää ja edistää hillintätoimien toteutusta tällä kriittisellä vuosikymmenellä. Vuoden 2024 aikana järjestettiin globaaleja vuoropuheluja (global dialogues, GD) ja investointeihin keskittyviä tapahtumia (Investment focused events, IFE), joiden aiheina oli kaupungit ja rakennukset, sekä näihin liittyvät päästövähennysmahdollisuudet. Tapahtumissa tuotettiin laajasti materiaalia eri tahojen, kuten kaupunkien, yritysten, tutkimuslaitosten jne., edustajien toimesta. Näistä sihteeristö koosti vuoden 2024 MWP raportin. Kuitenkin jatkona kesäkuun Bonnin SB60 keskusteluille osapuolten väliset MWP keskustelut Bakussa olivat hyvin vaikeita. EU, USA, pienet saarivaltiot, ja köyhimpien valtioiden maaryhmä korostivat hillintätyön kiireellisyyttä ja MWP:n roolia tässä. Fasilitaattorit koostivat keskusteluiden pohjalta tekstin, jossa kuvattiin kattavasti osapuolten esiin nostamia ajatuksia, GD & IFE proseduurien lisäksi mm. tieteen viestiä hillinnän kiireellisyydestä, sekä GST:n ja MWP:n välistä kytkentää, jotta COP28 GST päätösten toimeenpanossa olisi mahdollista edetä. Arabiryhmä, LMDC, AGN sekä yksittäisinä maina mm. Intia ja Venäjä eivät hyväksyneet tekstiä keskusteluiden pohjaksi. Ensimmäisen viikon lopussa keskustelut teknisellä tasolla päättyivät tuloksettomina ja tämän seurauksena vaarana oli MWP keskusteluiden jatko vasta Bonnissa kesäkuussa 2025. Toisen viikon aluksi puheenjohtajamaa kuitenkin ilmoitti ministerikonsultaatioiden käynnistyvän myös MWP:n osalta. Myös näissä neuvotteluissa samat osapuolet, eli ennen kaikkea arabiryhmä Saudi-Arabian johdolla, sekä LMDC estivät kaikki kirjaukset, joissa olisi tunnistettu tieteen

keskeisiä viestejä ilmastonmuutoksen hillinnän kiireellisyydestä, tai esitetty ajatuksia GST päätöksen päästöjen hillintään liittyvien asioiden toimeenpanosta.

EU:n tavoitteena oli löytää mitigaation eteenpäin viemiseksi jokin alusta, oli se sitten MWP, UAE dialogi, tai erillinen yleispäätös. Tätä tavoitetta tukivat mm. AILAC ja AOSIS. Vaikka puheenjohtajamaa korostikin EU:lle olevansa valmis tuottamaan yleispäätöksen, jos päästöjen hillinnästä ei muuten saavuteta riittäviä kirjauksia, ei puheenjohtaja todellisuudessa osoittanut johtajuutta päästöjen hillintää koskevilla keskusteluilla.

Päästöjen hillintää koskevilla neuvotteluilla lopputulemana oli, ettei GST:sta ja UAE dialogista päästy sopuun osapuolten kesken ja näin ollen keskustelut jatkuvat kesäkuussa Bonnin SB62 kokouksessa. MWP:stä saatiin osapuolten kesken päätös, mutta sisältö koostuu GD ja IFE kirjauksista ilman tieteen viestejä, tai kytköstä COP28 GST päätöksen toimeenpanoon. NDC keskusteluista saatiin ainoastaan proseduraalipäätös, jossa ei ole sisältöä koskien NDC:n ominaisuuksia, vaan todetaan vain keskusteluita jatkettavan COP30:ssä.

Päästöjen hillinnän kokonaisuutta katsoen COP29 kokouksen lopputulema on heikko. Osapuolet eivät löytäneet yhteisymmärrystä, jolla olisi edetty Dubain päätöksen pohjalta ja näin tuettu siirtymää pois fossiilisista polttoaineista, uusiutuvan energian kapasiteetin kolminkertaistamista, tai energiatehokkuuden kaksinkertaistamista.

4. Hiilimarkkinoiden markkinamekanismit (Pariisin sopimuksen artikla 6)

Pariisin sopimuksen artiklan 6 neuvotteluissa COP29:ssa saavutettiin tulos, jonka voidaan katsoa toimeenpanevan Pariisin sopimuksen alaisten hiilimarkkinoiden säännöt sekä valtioiden välisessä kaupankäynnissä (artikla 6.2) että YK:n alaisessa markkinamekanismeissa (artikla 6.4).

Puheenjohtajamaa nosti ennen kokousta markkinamekanismit yhdeksi omaksi painopisteekseen neuvotteluissa. Artikla 6.4 hallinnoivan valvontaelimen (supervisory body) tuottamat standardit metodologioista, poistumia tuottavista hankkeista ja kestävä kehityksen työkalusta hyväksyttiin poikkeuksellisesti jo COP29 avajaisseminaarissa.² Tämä oli merkittävä asia artikla 6 jatkoneuvotteluille, koska Dubain COP28 kokouksessa osapuolet torjuivat silloin suositusten nimellä olleet valvontaelimen jo hyväksymät ehdotukset. Artiklan 6.4 valvontaelimen menetelmävaatimuksia koskevat standardit varmistavat keskeiset periaatteet, kuten konservatiivisuuden perusurien asettamisessa (siten vähentäen luotujen yksiköiden määrää). Kuitenkin jää nähtäväksi, miten standardeissa jo tunnistetut puutteet esim. pysyvyyteen liittyen tullaan valvontaelimen jatkotyössä ratkaisemaan. Tämä on merkityksellistä suhteessa markkinaodotuksiin YK järjestelmästä, joka pystyy ratkaisemaan vapaaehtoisessa hiilimarkkinassa tunnistettuja kestävyys-, lisäisyys- jne. haasteita.

Myös 6.4 mekanismin hallinnointiin liittyvistä prosesseista jatketuissa neuvotteluissa löydettiin toisella viikolla sopu osapuolten kesken. Nämä neuvottelut koskivat mm. mekanismin rekisteriä, valtuutuksia ja aktiviteettien sopeutumisrahastoon maksamia osuuksia. Näillä neuvoteltavilla asioilla oli kytkös artikla

² YK:n ilmastokokouksessa sopu kansainvälisten markkinamekanismien standardeista.

<https://ym.fi/-/yk-n-ilmastokokouksessa-sopu-kansainvalisten-markkinamekanismien-standardeista>

6.2:n alla neuvoteltuihin asiakohtiin. Niille Kioton pöytäkirjan puhtaan kehityksen mekanismin (CDM) projekteille, jotka pyrkivät siirtymään Artiklan 6.4 mekanismiin, esitettiin keskusteluissa uutta lisäisyyden arviointia. Tämä ehdotus kuitenkin hylättiin, mikä tarkoittaa, että vanhoilla CDM-projekteilla on edelleen mahdollisuus isäntämaan valtuutuksella luoda yksiköitä Artiklan 6.4 mekanismin alla vuosien 2021 ja 2025 välillä tapahtuneista päästövähennyksistä.

Maiden kahdenvälistä, tai monenkeskistä yhteistyötä koskevan artikla 6.2 toimeenpanoa koskevien neuvotteluiden pohjateksti sisälsi osapuolten erilaisia näkemyksiä liittyen aktiviteetin määrittelyyn, valtuutuksiin, raportointiin ja rekistereihin. EU, AILAC, AOSIS korostivat ympäristöintegriteetin ja läpinäkyvyyden toteutumisessa keskeistä olevan raportointi- ja rekisterijärjestelmä, joka aidosti mahdollistaa toiminnan seurannan aina aktiviteetin perustamisesta yksiköiden loppukäyttöön. USA, LMDC ja joukko muita osapuolia korostivat mekanismin joustavaa toimeenpanoa. Keskusteluita käytiin pääasiassa rakentavassa hengessä ja fasilitaattorit pystyivät tämän pohjalta kehittämään tekstiä keskittyen osapuolten kannalta olennaisimpiin kokonaisuuksiin. Tekninen työ jatkui toisella viikolla SBSTA puheenjohtajan tekstin pohjalta yhdistettynä ministerikonsultaatioihin.

Maiden välistä yhteistyötä koskevan 6.2 artiklan toimeenpanosäännöissä annetaan määräyksiä 6 artiklan käytön raportoinnista ja hillintätulosten siirtojen läpinäkyvyydestä ja seurannasta. EU saavutti neuvottelutavoitteensa pääosin, ja tuloksen voi katsoa parantavan artiklan käytön integriteettiä.

Päätösteksti on kuitenkin monitulkintainen. Täyttä varmuutta hiilimarkkinoiden käytänteiden merkittävästä paranemisesta ei ole. Esimerkiksi rekisterijärjestelmästä on tulossa monimutkainen, mikä haastaa toiminnan läpinäkyvyyden varmistamista. Toisaalta maiden tulee julkaista tietoja, kun ne virallisesti hyväksyvät kansainvälisesti siirrettyjä hillintätuloksia (ITMO), joita käytetään päästökaupassa maiden välillä ja myös muiden toimijoiden, kuten yritysten, käytössä. Tärkeää on myös, että maiden yhteistyöjärjestelyissä havaitut epäselvyydet tehdään päätöksen mukaisesti julkisiksi.

Toisaalta yksiköiden virallista hyväksymistä koskevat tiedot, sekä niihin liittyvät lisätiedot voivat tulla saataville vasta hyvin myöhään, jopa vuosia yksiköiden luomisen ja valtuuttamisen jälkeen. Tämä koskee erityisesti CORSIA-järjestelmää, tai vapaaehtoisten hiilimarkkinoiden kautta ostettuja yksiköitä.

Lisäksi maille ei ole todellisia seuraamuksia, jos ne eivät noudata sääntöjä. Epäselvyydet ja suoranaiset sääntöjen rikkomukset tulee päätöksen mukaan käsitellä, mutta ilman määräaikaa toimenpiteiden toteuttamiselle tai selkeitä seuraamuksia, jää epävarmuus, kuinka tiukasti tätä tullaan toteuttamaan. Loppujen lopuksi jää markkinoilla toimijoiden vastuulle varmistaa toiminnan olevan laadukasta.

Osapuolet eivät onnistuneet sopimaan puhtaan kehityksen mekanismin (CDM) lopettamisesta. Uusia CDM-hankkeita ei voi enää rekisteröidä, ja jäljellä olevista CDM-hankkeista saatavien yksiköiden käytettävyyden ja kysyntä ovat hyvin rajoitettuja. 6.4 artiklan menetelmästandardin myötä myös menetelmien kehitystyö siirtyy 6 artiklan puolelle. Tästä huolimatta CDM:ään liittyvien prosessien ja instituutioiden toiminnan rahoittamista jatketaan, elleivät osapuolet sovi mekanismin lopettamisesta.

5. Sopeutuminen (Globaali sopeutumistavoite (GGA))

Pariisin sopimuksen osapuolikokouksen 5. istunnossa (CMA 5) Dubaissa perustettiin maailmanlaajuisen sopeutumistavoitteen (Global Goal on Adaptation, GGA) viitekehys, joka sisältää useita temaattisia ja ilmastomuutokseen sopeutumisen ja kriisinkestävyyden ulottuvuustavoitteita sekä käynnistettiin sopeutumisindikaattorien määrittelyyn tähtäävä prosessi. Nämä sopeutumisindikaattorit olivat GGA-neuvottelujen keskiössä COP29:ssä Bakussa.

Bakussa päätös syntyi toisella kokousviikolla. Osapuolet olivat yhtä mieltä siitä, että asiantuntijaryhmälle tarvitaan lisäohjeistusta sopeutumisindikaattorien määrittelyyn. Näiden tarkasta lukumäärästä ja sisällöstä samoin kuin tasapainon saavuttamisesta indikaattorien maailmanlaajuisen sovellettavuuden ja toisaalta kansallisten ja alueellisten erityisyyksien huomioimisen välillä oli sen sijaan erimielisyyksiä. Monet kehittyvät maat kannattivat indikaattoreita, joilla mitataan toimeenpanon tukea (Means of Implementation, Mol), mutta mm. EU, UK, Japani ja Kanada torjuivat nämä. Erimielisyyttä oli myös GGA:ta koskevan erillisen esityslistakohdan tarpeesta, GGA:n ja GST:n välisestä suhteesta sekä siitä, käydäänkö sisällöllisiä keskusteluja myöhään julkaistusta teknisestä asiakirjasta transformaatiokehityksestä.

COP29:ssä päätöksessä GGA-indikaattoreiden osalta vahvistettiin, että CMA 7 päättää lopullisesta indikaattoriluettelosta. Asiantuntijatyössä käytettävä teknologia ja muut keinot ovat edistyneet merkittävästi, mutta samalla todetaan, että yhteisten lähestymistapojen ja menetelmien soveltamisen tehostamiseksi tarvitaan lisää ohjausta ja maailmanlaajuisen indikaattoreiden määrää tulisi pyrkiä vähentämään. Toisaalta päätöksessä tunnistettiin lisää huomioitavia indikaattoreita. Lopputulokseen, jonka CMA 7 päättää, voi päätöksen mukaan sisältyä enintään 100 globaalisti sovellettavaa indikaattoria. Nämä muodostaisivat valikoiman indikaattoreita, joista osapuolet voivat valita ne, joista raportoivat, huomioiden tietyt ekosysteemit sekä haavoittavassa asemassa olevat lapset ja toimeenpanon tuen. Raportointi indikaattoreista tulisi sisällyttää GST-prosessin tekniseen vaiheeseen, jotta voidaan määritellä tapa arvioida sopeutumisen edistymistä.

Päätös kehottaa osapuolia päivittämään sopeutumisviestintänsä ja valmistelemaan BTR-raporttinsa ottaen huomioon GGA-kehiksen. Lisäksi CMA pyytää sihteeristöä tarkistamaan edistymistä GGA-tavoitteiden saavuttamisessa ja raportoimaan havainnoistaan toisessa GST-synteesiraportissa sekä päättää myös tarkastella GGA-kehystä toisen GST:n jälkeen. Päätös vahvistaa, että GGA:ta koskevat asiat ovat pysyvä esityslistan kohta, perustaen korkean tason sopeutumisdialogin, joka pidetään jokaisen CMA-istunnon yhteydessä. IPCC päivittää vuoden 1994 teknisiä ohjeita ilmastomuutoksen vaikutusten ja sopeutumisen arvioimiseksi ja tähän liittyen SBSTA kutsutaan järjestämään erityistapahtuma SB 62:ssa, jossa IPCC antaa päivityksen meneillään olevasta työstään. Päätöksessä CMA ottaa huomioon sihteeristön teknisen asiakirjan transformatiivisesta sopeutumisesta ja pyytää sihteeristöä valmistelemaan lukijaystävällisen raportin aiheesta.

6. Ilmastorahoitus

Kuten usein ilmastorahoitus saa paljon neuvottelu-aikaa jo ensimmäisellä kokousviikolla, mutta edistyminen on hidasta. Näin kävi tälläkin kertaa ja suurimmat väännöt käytiin vasta toisella viikolla ja käytännössä kokouksen ollessa jo yliajalla. Tämä johtuu osin asiakohtien suuresta määrästä, mutta

usein myös G77 -ryhmän pelitaktiikasta. Tällä kertaa Arabiryhmä saneli jossain määrin neuvotteluvauhdin. Vaikka muu G77-ryhmä ei ehkä ollut tämän suhteen täysin saman mielinen, ei se myöskään laittanut julkisesti painetta Saudi-Arabian vetämää Arabiryhmää kohtaan.

6.1. Vuoden 2025 jälkeinen ilmastorahoitustavoite (NCQG)

Uusi ilmastorahoitustavoite (New Collective Quantified Goal, NCQG) dominoi odotetusti Bakun kokousta. NCQG-työtä on nyt tehty kolme vuotta, sitä on valmisteltu 11 teknisessä asiantuntijadialogissa ja kolmessa ad hoc työohjelman kokouksessa. NCQG-prosessia vetäneiden rinnakkaispuheenjohtajien (Zaheer Fakir, Etelä-Afrikka, ja Fiona Gilbert, Australia) laatima neuvottelujen pohjateksti ei kelvannut G77+Kiina -ryhmälle, minkä johdosta 6-sivuinen neuvotteluteksti paisui heti ensimmäisen viikon alussa 34-sivuiseksi, eikä työ edennyt ensimmäisen viikon aikana käytännössä lainkaan.

G77 -ryhmä oli saanut sovittua keskenään tavoitellun rahoitustason määrästä, rahoitusta pitäisi mobilisoida 2030-luvulla 1300 miljardia USD vuodessa. Erittäin merkittävä osa eli 300-1000 miljardia USD pitäisi olla tavalla tai toisella määriteltä julkista rahoitusta. Vähiten kehittyneiden maiden ryhmän mukaan tästä 20 % pitäisi mennä ilmastositomuksen alaisten rahastojen kautta. Afrikka ryhmän mukaan teollisuusmaille tulisi sopia tällä kertaa taakanjako tavoitteen saavuttamiseksi. G77 -ryhmä puhui odotetusti lahjarahan puolesta ja toisaalta vientitukia vastaan – näitä ei tule laskea tavoitteeseen. Se mikä oli uutta, oli laina-ahdingon esiin nostaminen hyvin vahvasti.

Se mikä löi kiilaa kehitysmaaryhmien välille, oli saajapuolen rooli. Tulisiko saajina olla kaikki kehitysmaat, erityisesti vähiten kehittyneet maa ja pienet kehittyvät saarivaltiot vai olisiko maaryhmille sovitut minimiallokaatiot tavoitteen alla. Latinalainen Amerikka puhui erityisesti alueellisten minimiallokaatioiden puolesta, koska on ollut pitkään huolissaan oman alueensa rahoituksen tasosta.

Rahoitustavoitetta koskeva sopu syntyi vaikeissa viimeisen kahden vuorokauden konsultaatioissa, joissa etenkin pienet saarivaltiot ja vähiten kehittyneet maat edellyttivät erityisasemansa tunnustamista ja toisaalta Saudi Arabia pyrki sabotoimaan neuvotteluratkaisua kaikilla eri raiteilla. Käytännössä päätösteksti peilaa pitkälti 2009 Kööpenhaminassa sovittua. Päätöksessä ilmastorahoituksen vuotuiseksi tasoksi vuoteen 2035 mennessä asetetaan vähintään 300 mrd. USD (vuoteen 2025 tavoite 100 mrd.) julkista ja mobilisoitua yksityistä rahoitusta. Monenkeskisten rahoituslaitosten kautta kanavoitua ja niiden mobilisoimaa ilmastorahoitusta tullaan jatkossa laskemaan nykyistä laajemmin mukaan uuteen rahoitustavoitteeseen. Lisäksi sovittiin laajemmasta 1300 mrd:n USD laajemmasta investointien mobilisointitavoitteesta vuoteen 2035 mennessä. Osapuolet sopivat myös, että tavoitteen toimeenpanoa seurataan osana Global Stocktakea ja, että nyt tehtyä päätöstä arvioidaan vuonna 2030. Merkille pantavaa on myös päätöksen kirjaus ilmastositomusten alaisten rahastojen toimimisesta merkittävänä julkisten varojen kanavana sekä pyrkimys kolminkertaistaa näistä rahastoista tulevat rahavirrat (*outflows*) vuoden 2022 tasosta vuoteen 2030 mennessä. (Vuonna 2022 nämä rahavirrat olivat noin 2 mrd USD.)

EU:n keskeinen tavoite eli rahoittajapohjan laajentaminen saatiin osittain kirjattua mukaan päätökseen, mutta kuitenkin löyhemmin muotoiltuna kuin mitä EU tavoitteli. Uutta on se, että myös kehittyvien maiden kanavoima MDB-rahoitus voidaan laskea 300 mrd:n tavoitteeseen. Lisäksi kehittyviä maita

kannustetaan tukemaan köyhempiä maita mm. Etelä-Etelä yhteistyön kautta. Huomionarvoista on, että näillä kirjauksilla pysytään linjassa Pariisin sopimuksen kanssa: ilmastorahoitus on globaali ponnistus (*global effort*), jossa kehittyneet maat johtavat ilmastorahoituksen mobilisointia jne. Samaan aikaan otettiin pieniä edistysaskelia mm. kannustamalla (*encourages*) kehittyviä maita mukaan näihin rahoitustalkoisiin sen sijaan, että näitä maita olisi vain kutsuttu (*invites*) mukaan.

Kokouksen viimeiset 24 tuntia olivat varsin kaoottiset, mikä aiheutti kritiikkiä myös kokouksen puheenjohtajaa kohtaan. Erityisesti vähiten kehittyneet maat ja pienet saarivaltiot olivat tyytymättömiä siihen, miten puheenjohtaja näytti kuuntelevan ainoastaan Saudi Arabiaa ja BASIC-maita (Kiina, Intia, Brasilia ja Etelä-Afrikka). Uutta rahoitustavoitetta koskevaa päätöstekstiä työstettiin vielä aivan loppumetreillä ja käytännössä vielä päätösistunnon aikana. Tekstiin sisällytettiin mm. kirjaus 1300 mrd USD laajempaa investointitavoitetta koskevasta Baku-Belém -tiekartasta, joka on tarkoitus laatia vuoden 2025 aikana Brazilian ja Azerbaidžhanin johdolla eri neuvotteluosapuolia konsultoiden. Intia ilmaisi päätöksen hyväksymisen jälkeen pitkässä palopuheessa tyytymättömyytensä Bakun neuvotteluprosessiin ja sen läpinäkyvyyteen, todeten ettei hyväksy sopua. Muitakin kehitysmaaryhmän maita ilmaisi pettymyksensä päätökseen ja rahoituksen tasoon.

6.2. Muut rahoitusasiat

Pitkän aikavälin rahoitus (LTF) asiakohta voisi periaatteessa olla jo suljettu, koska se koskee Kööpenhaminassa sovittua 2020 rahoitustavoitetta. Tästä ei kuitenkaan olla päästy yksimielisyyteen. Bakussakin erilaisia toiveita tämän suhteen kuultiin jälleen, mutta aikapulan vuoksi tästä tehtiin prosessipäätös ja keskustelu jatkuu Brasiliassa. Samoin **pysyvän rahoituskomitean (SCF)** työhön kohdistuu paljon toiveita, erityisesti ilmastorahoituksen määritelmään liittyen. Käytännössä aikapulan ja erilaisten toiveiden takia SCF ei tällä kertaa saanut uusia työkehotuksia ja se jatkaa työtään oman työohjelmansa pohjalta. SCF:n toinen arvio siirrettiin Brazilian kokoukseen. **Sopeutumisrahoituksen kaksinkertaistamiseen** liittyvän asiakohdan alla tehtiin lyhyt rahoittajamaiden tukitoimet huomioiva päätös.

Rahastojen osalta tärkein päätös liittyi uuden **vahinkoihin ja menetyksiin liittyvän rahaston (Fund for responding to Loss and Damage)** johtokunnan ja osapuolikokouksen (COP ja CMA) väliseen sopimukseen. Tämä päätös saatiin jo ensimmäisen viikon aikana aikaiseksi. Päätöksen pohjalta rahasto aloittaa vuosiraportoinnin ensi vuonna Brazilian osapuolikokouksessa. FRLD –rahaston ohjinta-asiakohdan alla eniten käytiin keskustelua rahoituslupausten lunastamisesta ja mahdollisista sanamuodoista rahaston tulevan rahoitustason osalta. Sovittu rahasto-ohjinta jäi tällä kertaa suhteellisen toteavaksi ja asiaan palataan vuoden päästä osapuolien läheteiden pohjalta.

Vihreän ilmastorahaston (GCF) osalta tärkein päätös liittyi osapuolikokouksen antaman ohjinnan harventamisesta. Rahaston sihteeristöllä on käytännössä vain puoli vuotta aikaa toimeenpanna osapuolikokouksen päätöksiä ennen sille annettavaa vuosiraporttia, joten EU on pitkään kokenut vuosikohtaisen ohjinnan turhaksi. Nyt myös etenkin Afrikka ryhmän avainhenkilöt ovat todenneet saman, joten EU:n aloite sai hyvän vastaanoton. Käytännössä, koska kyseessä on muutos osapuolikokouksen ja rahaston välisestä sopimuksesta, tähän asiakohtaa joudutaan palaamaan ensi vuonna ennen kuin käsittelyssä voidaan siirtyä harvempaan sykliin (periaatteessa joka toinen vuosi).

Maailman ympäristörahaston (GEF) ohjinta on usein haastava asiakohta mm. sen antaman raportointituen takia. Vaikka GCF on ilmastorahoittajana GEF:iä suurempi sille annettu aiempi ohjinta vaikuttaa sen työhön ja kehitysmaiden kiinnostukseen sitä kohtaan edelleen. GEF:iä ohjittiinkin tarkastelemaan miten se voisi parantaa tukeaan kehitysmaiden Pariisin sopimuksen alla tapahtuvalle raportoinnille. Myös GEF:n kohdalla saatiin tehtyä ohjintasykliä rationalisoiva päätös.

Sopeutumisrahaston (AF) osalta Pariisin sopimuksen alle siirtymiseen liittyvien järjestelyjen keskusteluja siirretään edelleen eteenpäin. Tällä kertaa Afrikka ryhmä, Arabi ryhmä ja LMDC –ryhmä pitivät tiukkaa linjaa siitä, että niistä ei keskustella ennen kuin tähän liittyvät Share of Proceeds menevät rahastolle. AF:n alla todettiin myös huoli rahoituslupausten konkretisoitumiseksi rahoitussopimuksiksi ja maksuiksi sekä kannustettiin tekemään uusia rahoituslupauksia.

Sharm el-Sheikh dialoguen alla käytiin ihan kiinnostavaa keskustelua mm. verotukseen, hiilen hinnoitteluun sekä yleisesti vihreään siirtymään liittyen. Tämän mandaatti ja työapajat kuitenkin jatkuvat vuonna 2025, joten nyt tehtiin vain prosessipäätös, jossa pyydetään lähetteitä maaliskuun alkuun mennessä ensivuoden työpajojen teemoista.

6.3. UNFCCC-sihteeristön budjetti ja kasvavat osallistumiskulut

UNFCCC:n kaksivuotinen budjettikausi (2024-2025) on meneillään, joten uudesta budjetista neuvotellaan kesäkuussa 2025 Bonnissa (SB62). Geopoliittiset riskit ulottuvat myös sihteeristön budjettiin: Yhdysvaltain vetäytyminen ilmastopuitesopimuksesta veisi samalla noin neljäsosan UNFCCC:n vuosimaksuista, millä olisi merkittävä vaikutus koko ilmastoneuvottelujen pyöritykseen.

Sihteeristön budjetti riippuu jo nyt pitkälti vapaaehtoisista maksuista (2024-2025 vuosimaksuilla katetaan noin kolmasosa budjetista). Monet delegaatiot (ml. Suomi) ottivat sihteeristön kanssa kahdenvälisesti esiin sen, että COP:ien jatkuvasti nousevat kulut syövät rahaa itse toiminnalta. Kun delegaatiotilojen seinistä maksetaan kiskurihintoja, jää maille yhä vähemmän mahdollisuuksia rahoittaa sopimuksen puitteissa tuettavia ilmastotoimia (eri neuvotteluasiakohtia tukevia raportteja, työpajoja, tietokantoja, kehittyvien jne.). Majoituskulut ovat nousseet vuosi vuodelta ja kun COP30 järjestetään Euroopan näkökulmasta hankalan matkan takana, on mahdollista, että kehittyvien maiden matkakuluja perinteisesti tukeneet maat joutuvat karsimaan tuesta siksi, ettei oma osallistuminen neuvotteluihin vaarantuisi.

7. Tiedeasiakohdat (Earth Information Day ja Research and Systematic Observations)

Vuotuinen Earth Information Day (EID) pidetään aina osapuolikokousten yhteydessä ja se keskittyy esittelemään ilmastomuutoksen havaintoaineistojen viimeisimpiä tietoja³. Bakussa WMO, IPCC ja Global Climate Observing Systems (GCOS) esittelivät viimeisimpiä tuloksiaan ja erityisfokusoidut puheenvuorot lisäksi Early Warning for All (EWA) aloitteesta sekä SOFF. Lisäksi kuultiin tekoälyn ja

³ Earth Information Day 2024 - Mandated event.
<https://unfccc.int/event/earth-information-day-2024-mandated-event>

koneoppimisen mahdollisuuksista geohavaintojen tukena. Viime kädessä onnistuneet toimet ilmastomuutoksen hillinnässä heijastuvat havaintoaineistoissa, keskeisenä indikaattoreina esimerkiksi CO₂ ja muiden kasvihuonekaasujen pitoisuudet ilmakehässä. Ilmastomuutoksen vaikutuksia seurataan havainnoin ja ne luovat myös perustaa varautumis- ja sopeutumistyölle. Tiedeteeman loppupäätelmät neuvotellaan SBSTAn Research and Systematic Observation-teeman (RSO) alla⁴.

Bakun RSO-päätelmissä tunnistetaan havaintoaineistojen ja niiden pitkien aikasarjojen tärkeys ilmastomuutoksen seurannan ja sen ymmärryksen perustana. Sopeutumistyön tueksi tehtävien havaintojen ylläpitotyö ja laajentaminen sekä EWA:n toimeenpano ovat oleellisia erityisesti kaikkein haavoittuvimpien suojelemiseksi sään ääri-ilmiöiltä. Systemaattisten havaintoaineistojen aukkokohtien tilkitsemistä tulisi jatkaa erityisesti kehittyvien maiden osalta mm. Systematic Observations Financing Facility-rahoitusinstrumentin kautta. Päätöstekstissä peräänkuulutetaan myös kehittämään datan hallintaan liittyviä työkaluja ja sen avoimuutta. Osapuolia ja työn kannalta oleellisia organisaatioita kutsutaan ehdottamaan teemoja ja organisointitapoja COP30 Earth Information Dayksi elokuuhun 2025 mennessä.

8. Maatalous (Koronivia Joint Work on Agriculture, KJWA) sekä muut maankäyttöasiat

8.1. Sharm el-Sheihin työohjelma maatalouden ilmastotyön toimeenpanon ja ruokaturvan edistämiseksi

Bakussa oli tarkoitus edetä kesäkuussa sovitun työsuunnitelman⁵ toimeenpanossa, perehtyä työohjelmalle perustettuun Sharm el-Sheikh -verkkosivustoon⁶ ja tarkentaa sen toteutusta. Verkkosivuston tarkoitus on välittää osapuolten ja muiden toimijoiden toimittamaa tietoa hankkeista, aloitteista ja politiikoista, joilla edistetään maatalouden ilmastotyön ja ruokaturvan toteuttamismahdollisuuksia.

Neuvotteluissa edettiin pääosin rakentavasti ja saavutettiin yhteisymmärrys verkkosivuston jatkokehittämisestä. Päätelmiin kirjattiin liitteeksi malli ohjeistukseksi osapuolille ja tarkkailijoille sivustolle syötettävästä materiaalista sekä kaavio sivuston rakenteesta.

Maatalouden ilmastotyön toimeenpanon ja ruokaturvan työohjelmassa (SJWA) on parhaillaan avoinna kuulutus kansainvälisten järjestöille toimittaa läheteitä 31.12.2024 mennessä verkkosivuston sisällöiksi. Ensimmäinen maatalouden ilmastotoimia yhteen kokoava vuosiraportti on tarkoitus julkaista ennen Bonnin välikokousta, jossa raporttia on tarkoitus käsitellä. Verkkosivustolle tulleet aineistot on tarkoitus ottaa huomioon myös yhteenvetoraportissa. Ensimmäiseen raporttiin sovittiin tuotettavaksi tilannekuva alkaen vuodesta 2013, josta lähtien maataloutta on käsitelty YK:n ilmastopuitesopimuksen alla.

⁴ Research and systematic observation. Draft conclusions proposed by the Chair | UNFCCC.

<https://unfccc.int/documents/643394>

⁵ <https://unfccc.int/documents/638852>

⁶ <https://unfccc.int/topics/land-use/workstreams/agriculture/sharm-el-sheikh-online-portal>

Lisäksi 1.3.2025 mennessä on pyydetty lähetteitä kesäkuussa järjestettävän ensimmäisen hybridityöpajan sisällöstä. Vuoden 2025 työpajan aihe on työsuunnitelman mukaan Systemiset ja kokonaisvaltaiset lähestymistavat maatalouden ja ruokajärjestelmien ilmastotyön ja ruokaturvan toimeenpanemiseksi – ymmärrys, yhteistyö ja integrointi suunnitelmiin.

Maatalouden ja ruokajärjestelmän näkökulmasta on myös tunnistettu tärkeäksi Pysyvän rahoituskomitean vuosittain järjestämä foorumi, jonka maailman elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO isännöi Roomassa 8.-9.9.2025 teemalla ”Ilmastotoimien ja kestävyysnopeuttaminen kestäviä elintarvikejärjestelmiä ja maataloutta rahoittamalla”. Lähetekeuhutus foorumiin on avoinna 10.1.2025 asti.⁷ Foorumilla on temaattinen kytkös maatalouden työohjelman jälkimmäiseen työpajaan kesäkuussa 2026. Työpajan on Edistyminen, haasteet ja mahdollisuudet maatalouden ilmastotyön toimeenpanoon ja ruokaturvaan liittyvien tarpeiden ja toimeenpanokeinojen saavutettavuuden tunnistamisessa, mukaan lukien parhaat käytännöt.

Bakun SJWA-neuvotteluiden yhteydessä UNFCCC:n sihteeristö nosti osapuolten aloitteesta esiin maatalouden työohjelman kriittisen budjettivajeen vuodelle 2025. Käytännössä sihteeristön budjetti ei tällä hetkellä mahdollista työsuunnitelman toimeenpanoa eli yhteenvetoraportin laatimista ja kesäkuun hybridityöpajan järjestämistä. Työohjelman rahoitus tulee Täydentävien toimien rahastosta (TFSA). Toimeenpanon varmistamiseksi osapuolten tulisi ohjata korvamerkittyä rahaa työohjelman toimeenpanoon.

Maatalouden ilmastotyön ja ruokaturvan työohjelma sisältää aikaisemman maatalouden ilmastotyön toimeenpanon, kuten 3/CP.27-päätökseen on kirjattu sekä mahdollisuuden nostaa esiin uusia aiheita, ja sen tavoitteena on edistää sekä maatalouden ilmastomuutokseen sopeutumis- että hillintätoimia, parantaa osapuolten, toimielinten ja rahoitusmekanismien välistä tiedonkulkua ja koordinaatiota maatalouden ilmastotyön ja ruokaturvan vahvistamiseksi sekä muun muassa jakaa tietoa kansallisten ilmastosuunnitelmien ja -strategioiden kehittämiseksi ja toimeenpanemiseksi.

Kesäkuun SB60-kokouksen päätelmiin kirjatussa työsuunnitelmassa vähennettiin työpajojen ja niistä laadittavien raporttien määrää suhteessa vuoden 2022 COP27-kokouksessa syntyneeseen päätökseen (3.CP/27) nähden, mikä oli YK:n sihteeristön rahoitusvajeen huomioiden suotuista ratkaisu. Sovittujen työpajojen aiheet tarjoavat kuitenkin mahdollisuuden laajentaa työn ydintä maataloutta laajemmin koko ruokajärjestelmään ja integroida ruokajärjestelmä osaksi ilmastosuunnitelmista parhaillaan käytävää keskustelua ja vastaa siten myös tiedeyhteisön, kansalaisjärjestöjen ja ilmastorahoittajien odotuksiin siitä, mihin suuntaan työtä tulisi kehittää. SJWA-työsuunnitelman sisältävissä alaelinten päätelmissä tunnustettiin myös YK:n ulkopuolisten maatalouden ilmastotyötä edistävien aloitteiden merkitys käytännön toimeenpanon kannalta. Lisäksi kesäkuun välikokouksen päätelmissä nostettiin esiin pientuottajien, alkuperäiskansojen, paikallisyhteisöjen, nuorten ja naisten rooli kestävyysmuutoksen johtajina, eikä pelkästään haavoittuvuuden näkökulmasta.

⁷ https://unfccc.int/sites/default/files/resource/Call%20for%20inputs_2025SCFForum.pdf.

8.2. Maankäyttö, luonto ja ruokajärjestelmä- ja biodiversiteettiasiat COP29:ssä

Markkinamekanismeja koskevien neuvotteluiden loppuun saattaminen oli maankäyttösektorin ja metsien käytön näkökulmasta keskeinen tulos.

Bakun kokouksessa pyrittiin varmistamaan, että viime vuoden ilmastokokouksessa syntyneen ilmastositoumuksen eri sektoreita koskevien hillintätavoitteiden edistäminen etenisi sopimuksen mukaisesti myös ruokajärjestelmän, maankäyttösektorin ja biodiversiteettitavoitteiden näkökulmasta. Osana COP28 ilmastositoumusta oli sovittu myös metaanipäästöjen vähentämisestä, metsäkadon ja metsien tilan heikkenemisen pysäyttämistä vuoteen 2030 mennessä sekä luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta Kunming-Montrealin maailmanlaajuisen kehityksen mukaisesti. Sektorikohtaisten tavoitteiden kirjaaminen ilmastositoumukseseen oli viime vuonna tärkeä viesti ja edistysaskel vapaaehtoisista sitoumuksista kohti kaikkia osapuolia sitovia tavoitteita. Näidenkään tavoitteiden toimeenpanon osalta COP29-kokouksessa ei edetty.

Luonnon monimuotoisuuden ja ilmastotyön kytköksen, ekosysteemeihin perustuvan hillinnän ja muiden maatalous- ja maankäyttösektoria koskevien teemojen ennakoidaan olevan yhä näkyvämmiin esillä Brazilian Belémmissä marraskuussa 2025 järjestettävässä COP30-ilmastokokouksessa.

9. Oikeudenmukaisen siirtymän työohjelma (Just Transition Work Programme)

Oikeudenmukaisen siirtymän työohjelman osalta COP29-kokouksessa neuvottelut päättyivät tuloksettomina (rule 16) puheenjohtajamaan omavaltaisella päätöksellä, koska sisällöstä ei katsottu päästyn sopimukseen. Näin ollen Bakun keskusteluihin tai kokouksessa käsiteltyihin päätösluonnoksiin ei voida jatkossa viitata.

Kahdesta vuotuisesta dialogista laadittuun yhteenvetoraporttiin kohdistuneen kritiikin vuoksi yhteispuheenjohtajien laatimassa epävirallisessa muistiossa dialogien tuloksia ei olisi otettu esiin päätöstekstissä vaan vain tunnustettu yleisellä tasolla. EU:n näkökulmasta muistioloannos olisi ollut kuitenkin ollut hyväksyttävissä ja tarjonnut mahdollisuuden edetä työohjelman toimeenpanossa. Sen mukaan seuraavassa vuoropuhelussa olisi ollut tarkoitus keskittyä sopeutumiseen ja resilienssiin osana reittejä oikeudenmukaiseen siirtymään (just transition pathways). Luonnoksessa mainittiin myös, että osapuolia, tarkkailijoita ja muita sidosryhmiä olisi tullut kuulla tulevissa vuoropuheluissa. Edellä mainituilta kohderyhmiltä oli tarkoitus pyytää kannanottoja ja ehdotuksia liittyen työohjelman sisältöön. Lisäksi luonnoksen mukaan olisi tullut kehoitus edistää yhteiseen liikkuvuuteen liittyvien näkökohtien laaja-alaista huomioon ottamista sekä UNFCCC:n eri neuvotteluasiakohdissa, niiden työohjelmissa ja elimissä että kansallisten kehitysyhteistyöohjelmien, kansallisten toimintasuunnitelmien ja pitkän aikavälin kestävä kehityksen strategioiden yhteydessä. EU:n näkökulmasta erityisen tervetulleita olisivat olleet luonnoksen kirjaukset energiasiirtymän tuomien hyötyjen korostamiseksi.

Neuvottelujen loppusuoralla puheenjohtajamaan toimintaa voi luonnehtia avoimuuden ja tasapuolisuuden näkökulmasta pettymykseksi. Viimeistä tekstiluonnosta ei jaettu kaikkien osapuolten arvioitavaksi ja siinä oli huomioitu vain joidenkin osapuolten näkemykset, eikä osapuolia kuultu tasapuolisesti. Kehittyvät maat pyrkivät edelleen ohjaamaan keskustelua ilmasto-oikeudenmukaisuuden

ja rahoituksen suuntaan sekä nostamaan sopeutumista ja resilienssiä oikeudenmukaisen siirtymän työohjelman keskiöön. Tätä kautta oikeudenmukaisen siirtymän työohjelmasta käytävissä neuvotteluissa on myös tunnistettavissa kytkös progressiivisten maiden pyrkimyksiin edistää ilmastomuutoksen hillintään liittyvien tavoitteiden konkretisointia hillinnän työohjelman (MWP) alla.

COP29:n neuvottelujen päättyminen tuloksettomina tarkoittaa, että työohjelman toimeenpanovaihe siirtyy edelleen eteenpäin, eikä neuvotteluissa osapuolten kesken saavutettuja tuloksia saada hyödynnettyä. Työohjelman on tarkoitus päättyä jo vuonna 2026. EU:n näkökulmasta tavoitteena on edelleen pyrkiä kytkemään oikeudenmukainen siirtymä kansallisiin päästövähennystavoitteisiin ja sopeutumis suunnitelmiin sekä maailmanlaajuisen tilannekatsauksen toimeenpanoon, erityisesti tavoitteeseen luopua fossiilisista polttoaineista sekä edistää viittauksia ihmisoikeuksiin. Näitä progressiivisten maiden tukemia kirjauksia ei viimeisessä luonnoksessa olisi ollut.

10. Sukupuolten välinen tasa-arvo (gender), Action for Climate Empowerment ACE, Local Communities and Indigenous Peoples Platform LCIPP

10.1. Action for Climate Empowerment

Bakussa saatiin aikaan päätös ilmastotoimia sisältävästä Action for Climate Empowerment (ACE⁸) – päätöslauselmasta, ml EU:n aktiivisella myötävaikutuksella. ACE ja siihen liittyvä Glasgow’n työohjelma (Glasgow work programme on Action for Climate Empowerment) sisältää toimia, joilla edistetään ilmastokasvatusta, osallistamista ja ilmastotietoisuutta sekä tiedonsaantia ja kansainvälistä yhteistyötä aihepiiriin liittyen. Rahoitusta koskevat jännitteet (rahoitusvaje) ovat näkyneet myös ACE:a koskevassa keskustelussa; asiakohdasta ei saatu päätöstä COP28:ssa eikä SBI:n kokouksessa Bonnissa kesällä 2024. Bakun päätöslauselmassa mm. muistutettiin tärkeydestä integroida ACE:n osa-alueita kansallisiin ilmastostrategioihin ja –toimiin.

10.2. Gender and Climate Change

COP29:n yhteydessä käytiin keskustelua sukupuolten tasa-arvon merkityksestä ilmastotoimien yhteydessä. Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot esittivät kokouksen aluksi yhteisen lausunnon⁹, jossa korostettiin EU:n sitoutumista sukupuolinäkökulman vahvistamiseen globaalissa ilmastotoiminnassa. Lausunnossa painotettiin, että naiset ovat usein ilmastomuutoksen vaikutusten eturintamassa ja että heidän täysimääräinen osallistumisensa päätöksentekoon on keskeistä kestävien ja oikeudenmukaisten ratkaisujen saavuttamiseksi. Lausunnon tavoitteena oli edistää kunnianhimoista lähestymistapaa sukupuolikysymyksissä, joiden odotettiin olevan haastavia neuvotteluteemoja.

⁸ <https://unfccc.int/topics/education-and-youth/big-picture/ACE>

⁹ https://climate.ec.europa.eu/document/download/d3da8b83-0f61-4f2e-9225-df164b306f18_en?filename=Common%20Statement%20at%20COP29%20on%20Gender%20and%20Climate%20Change_final%20version.pdf

Neuvotteluissa kohdattiin kuitenkin vastustusta osapuolilta, jotka peräänkuuluttivat perinteisiä sukupuolirooleja ja pyrkivät poistamaan viittauksia sukupuolten tasa-arvosta laajasti useista eri asiakirjoista. Puheenjohtaja mm. poistikin sukupuoleen viittaavat maininnat NCQG-päätöstekstistä.

Lopulta asiakohdasta saavutettiin kuitenkin sovinto, ja kokouksessa päätettiin uudistaa sukupuolten tasa-arvoa koskeva työohjelma vuosille 2025–2035. Tämän uuden ohjelman tavoitteena on vahvistaa sukupuolinäkökulman huomioimista ilmastopolitiikassa ja varmistaa naisten ja tyttöjen täysimääräinen huomioiminen ilmastotoimissa. Vaikka osa sukupuoleen liittyvistä maininnoista poistettiin, merkittävä määrä niistä säilytettiin Euroopan unionin ja sen liittolaisten johdonmukaisen panostuksen ansiosta.

10.3. Alkuperäiskansat – Local Communities and Indigenous Peoples Platform LCIPP

Bakussa hyväksyttiin nk. alkuperäiskansaplatformin (LCIPP) kolmivuotinen työohjelma vuosille 2025–2027. Työohjelman pohjana on kesäkuussa Bonnin ilmastokokouksessa neuvoteltu teksti. Työohjelma luo keskeisen viitekehyksen alkuperäiskansojen oikeuksien edistämiseksi sekä perinteisen tiedon hyödyntämiselle ilmastomuutoksen torjunnassa.

11. Oikeudelliset asiat

11.1. Pariisin sopimuksen täytäntöönpanoa ja noudattamista tukevan komitean vuosikertomus

Osapuolet sopivat komitean menettelysääntöjen arvioinnin lykkäämisestä vuoteen 2027. Päätöstä pidettiin perusteltuna ottaen huomioon, että komitea on ehtinyt toimia vasta lyhyen aikaa. Arviointi on tarkoituksenmukaisempaa, kun voidaan ottaa huomioon vuonna 2025 annettavat kansalliset panokset (NDC) ja Pariisin sopimuksen kaksivuotisraportit (biennial transparency reports, BTR).

EU, AILAC, EIG ja Umbrella Group kiinnittivät asiakohdan yhteydessä huomiota NDC-rekisterin toiminnallisuuteen. Tällä hetkellä rekisteri siirtää arkistoon vielä voimassa olevan NDC:n, jos osapuoli antaa uuden panoksen. Toiminnallisuus rajoittaa läpinäkyvyyttä ja rekisterin käyttöjäyävällisyyttä. Komitea on suositellut tilanteen korjaamista siten, että kulloinkin voimassa oleva NDC näkyisi uuden NDC:n rinnalla.

11.2. COP-puheenjohtajan konsultaatiot yksipuolisista kauppatoimista (unilateral measures)

Kiinan ja BASIC-maiden (Kiina, Brasilia, Intia, Etelä-Afrikka) asiakohtaehdotuksen pohjalta COP-puheenjohtaja piti konsultaation otsikolla "Concerns with climate change related restrictive unilateral trade measures, and identifying ways to promote international cooperation in line with the outcome of the first global stocktake". Kiina ja muut BASIC-maat kritisoivat ilmastoperusteisia kauppatoimia, tärkeimpänä EU:n hiilirajamekanismi CBAM, ja tavoittelevat keskustelua ilmaston ja kauppatoimien rajapinnasta ilmastopuoleen puitteissa. Kehittyneet maat (EU, USA, CAN, AUS, NZL) katsovat, ettei ilmastopuoleen puitteissa voida arvioida kauppatoimia. Oikea foorumi keskustelulle on WTO, minkä lisäksi keskustelua käydään useilla muilla foorumeilla (muun muassa OECD, Climate Club). Lisäksi ilmastotoimien vaikutuksista keskustellaan UNFCCC:n puitteissa vastatoimien ja Katowice Committee on Impacts -asiakohdan alla.

11.3. Menettelytavat

Bakun kokouksessa nähtiin useiden asiakohtien kohdalla epätavanomaisia menettelyllisiä ratkaisuja. Esimerkiksi Poznanin teknologiansiirto-ohjelmaa koskeva päätös tehtiin COP-asialistan työn järjestämistä (organizational matters) koskevan asiakohdan alla. Päätösteksti oli neuvoteltu toimeenpanoa käsittelevän alaelimen (SBI) alla, mutta sille ei ollut omaa asiakohtaa COP-asialistalla. Menettely ei ollut tavanomainen ja herätti marginaaleissa kysymyksiä asialistan paisuttamisesta ilman osapuolten suostumusta. Myös sopeutumissuunnitelmia koskeva päätös tehtiin saman asiakohdan alla.

12. Ilmastihuippukokous

World Leaders' Climate Action Summit -huippukokous pidettiin COP29-kokouksen alussa 12.–13.11. ja siihen osallistui noin 100 valtionjohtajaa ja pääministeriä. Suomea huippukokouksessa edusti presidentti Alexander Stubb, joka piti 12.11. Suomen kansallisen puheenvuoron¹⁰. Presidentti painotti puheessaan monenvälisen yhteistyön merkitystä, vastuun ottamista ja jakamista nykyistä tasapuolisemmin niin päästövähennysten kuin ilmastorahoituksen osalta sekä tarvetta innovaatioille sääntelyn ja rahoituksen ohella. TP Stubb osallistui myös kokouksen yhteydessä järjestettyihin tilaisuuksiin kuten G7-maiden Saksan vedolla käynnistämän Climate Club -ilmastoklubin kokoukseen sekä suomalaisia yrityksiä edustavan Climate Leadership Coalitionin hiilen hinnoittelua käsitelleeseen keskusteluun.

EU:ta huippukokouksessa edusti ja EU:n puheenvuoron esitti Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel, sillä tulevan komission kuulemiset pitivät komission puheenjohtajan Ursula von der Leyenin Brysselissä. Bakun vetovoima oli merkittävästi pienempi kuin edellisvuonna kokouspaikkana toimineen Dubain (COP28:n huippukokous keräsi puolet enemmän osallistujia). Etenkin G20-maiden johtajat loistivat poissaolollaan, eri syistä. Pettymys saattoi osaltaan vaikuttaa Azerbaidžhanin presidentin İlham Alijevin avajaispuheenvuoroon, jossa painopiste ei ollut ilmastomuutoksessa, vaan hän muun muassa kutsui öljyä ja kaasua ”Jumalan lahjoiksi”. Alijev myös arvosteli kovin sanoin länsimaista mediaa ja kansalaisjärjestöjä maansa tarkoitushakuisesta kritiikistä sekä Azerbaidžhanista kaasua ostavaa EU:ta kaksinaismoralismista. Kunnianhimoisempia ilmastotoimia ajavista maista esiin nousi UK, joka esitti pääministeri Keir Starmerin suulla uuden ilmastotoimisuunnitelmansa (Nationally Determined Contribution). COP29-kokouksen alla NDC:nsä julkistivat myös ensi vuoden COP30-puheenjohtaja Brasilia sekä UAE.

13. Teemapäivät, oheistilaisuudet ja muut kokoukset, aloitteet

Luvussa on kuvattu eräiden Suomen kannalta keskeisten COP29 yhteydessä järjestettyjen oheistapahtumien ja kokousten sisältöä. Suomen valtuuskunnan sekä muut paikalla olleet suomalaiset asiantuntijat ja toimijat osallistuivat myös useisiin muihin tapahtumiin puhujina tai järjestäjinä.

¹⁰ <https://www.presidentti.fi/tasavallan-presidentti-alexander-stubbin-puheenvuoro-cop29-ilmastokokouksessa-bakussa-azerbaidzanissa-12-11-2024/>

13.1. Koulutukseen liittyvät ilmastotoimet

Koulutukseen liittyvät ilmastotoimet- ja ratkaisut olivat esillä vahvistetusti 11.-22.11.2024 järjestetyssä COP29-ilmastokokouksessa Bakussa Azerbaidžanissa. COP29:ssä järjestettiin ensimmäistä kertaa mm. ilmastokasvatuksen, -koulutuksen ja -osaamisen roolia korostava Human Development Day, jonka yhteydessä YK:n kasvatus- tiede- ja kulttuurijärjestö Unescon aloitteesta v. 2022 perustettu Greening Education Partnership –aloite ([GEP¹¹](#)) järjesti ministeritasoisen, toisen vuosikokouksensa. Kokoukseen kutsuttu Suomi osallistui virkamiestasolla.

GEP-aloite perustettiin osana syksyllä 2022 järjestetyn YK:n koulutushuippukokouksen (Transforming Education Summit, [TES¹²](#)) seuranta. Aloite toimii globaalina toimijaverkostona, keskittyen ilmastokasvatuksen kehittämiseen opetussuunnitelmissa, oppilaitosten tasolla, opettajankoulutuksessa sekä yhteisöissä. Unesco esitteli aloitteen tähänastista toimintaa; Unescon sihteeristön [esityksessä¹³](#) Suomen järjestelmätason lähestymistapa oli nostettu yhdeksi esimerkiksi.

Human Development -päivän korkean tason osuuteen osallistui järjestöistä Unescon lisäksi mm. Unicef, ILO, WHO, AdB ja OECD. Keskusteluissa korostettiin pidemmän tähtäimen, systeemitasen muutosta, joka mahdollistaa siirtymisen kestävämpiin yhteiskuntiin. Perusopetuksen lisäksi tärkeässä roolissa on uusien taitojen ja osaamisen jatkuva kehittäminen kestävässä ja digitaalisessa kaksoissiirtymässä. Samalla koulutus kärsii globaalisti kroonisesta rahoitusvajeesta.

OECD esitteli mahdollisuutta integroida ilmasto-osaaminen ja ilmastolukutaito ([climate literacy¹⁴](#)) PISA-mittauksiin. Koulutuksen ja ilmastoresilienssin teemaa toi esiin myös Maailmanpankki, jonka [raportin¹⁵](#) mukaan vuodesta 2022 lähtien ilmastoliitännäiset koulujen sulkemiset ovat vaikuttaneet yli 400 miljoonaan oppijaan. Koulutusjärjestelmien ilmastoresilienssin vahvistaminen, ilmastorahoituksen hyödyntäminen koulutuksessa, ilmasto-osaaminen ja -tietoisuus talouskasvun katalysoijana ja nuorten ilmastoahdistuksen lieventäjänä olivat keskusteltuja aiheita.

Keskusteluihin osallistui myös Ukraina (1. varaopetus- ja tiedeministeri Yevhen Kudriavets), joka toi toisaalta esiin Venäjän hyökkäyssodan ympäristövaikutuksia, toisaalta Ukrainan pyrkimyksiä huomioida kestävät ratkaisut jälleenrakennuksessa (Build Back Greener). Suomen tuki Ukrainan koulutussektorille sai kiitosta. Suomi on ilmaissut kiinnostuksensa osallistua aktiivisesti Ukrainan koulutussektorin jälleenrakentamiseen koulutusalan viennin keinoin. Koulutus ja ilmastotoimet ovat lisäksi kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteossa määriteltyjä Suomen kehityspolitiikan painopisteitä.

Ilmastokriisin vaikutukset nuorten mahdollisuuksiin ja nuorten osallistamisen teema olivat esillä myös Climate Mobility –paviljongissa (Global Centre for [Climate Mobility¹⁶](#)), jonka nuorisoteemaisen päivän kanssaisännöinnissä Suomi oli mukana jakaen Suomen esimerkkejä ja käytäntöjä (mm. Nuorten

¹¹ <https://www.unesco.org/en/sustainable-development/education/greening-future>

¹² <https://www.un.org/en/transforming-education-summit>

¹³ https://drive.google.com/file/d/1hig0XH8Smo_xmJ7i4O2XbLH7xxKHPEo_/view?pli=1

¹⁴ https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/ClimateBrochure_Nov2024_FIN.pdf

¹⁵ <https://www.worldbank.org/en/topic/education/publication/education-for-climate-action>

¹⁶ [Global Centre for Climate Mobility: Addressing Climate-Forced Migration](#)

agenda 2030 –ryhmä, nuorten ilmasto- ja luontoryhmä). Ilmastopöytäkirjan osapuolikokouksen alainen nuorten globaali verkosto YOUNGO oli laatinut The Global [Youth Statement¹⁷](#) -näkemyspaperin COP29:n käsittelemistä asiakohdista.

Yliopistoilla ja korkeakouluilla on keskeinen rooli Suomen innovaatioekosysteemeissä myös ilmatoratkaisuissa. COP29:ssä Suomessa ei ollut omaa paviljonkia, mutta Suomen ratkaisuja esiteltiin ad hoc –tyyppisesti, mm. Helsingin yliopiston ja Ilmatieteen laitoksen [ClimComp¹⁸](#) -hanketta ja Helsingin yliopiston koordinoimaa 18 korkeakoulun ilmastoyliopisto -verkostoa (Climate University). Helsingin yliopiston ja OKM:n keskustelutilaisuuteen osallistui mm. Education Cannot Wait (ECW/Unicef) -edustajia. Pohjoismaiden paviljongissa oli esillä kestävästä rakentamisesta esittelevä Aalto-yliopiston näyttely.

13.2. Ilmastoklubin korkean tason kokous 12.11.2024

Bakussa järjestettiin 12.11.2024 valtioiden ylimmän johdon ns. 'Climate Clubin' (jälj. Ilmastoklubin) 2. kokous. Kokousta varjosti monien päämiesten poissaolo Bakusta, ja erityisesti Saksan Ik. Scholzin jättäytyminen pois maan hallituskriisistä johtuen sekä osin tästä johtuva G7-maiden korkeimman tason edustuksen puuttuminen. Tilanne tarjosi vaikuttavuutta aktiivisille maille, kuten Suomelle, joiden valtionjohto oli edustettuna.

Klubiin oli tähän mennessä liittynyt 43 jäsentä. Kokoukseen osallistui 14 pääministeriä, presidenttiä, ministeriä tai vastaavaa korkean tason edustajaa, joista yli puolet Euroopasta ja puolet G20-maista. Kokouksen puheenjohtajina toimivat Saksan Eurooppa-ministeri Anna Lührmann ja Chilen ympäristöministeri Maisa Rojas. Keskustelua moderoi OECD:n pääsihteeri Mathias Cormann. Suomea kokouksessa edusti TP Alexander Stubb.

Kokouksen pääaiheena olivat erityisesti hiilivuoto-ongelma ja koordinoitujen toimenpiteiden rajaaminen. Lisäksi Ilmastoklubi lanseerasi Bakussa teknisen avun yhteistyöalustan (Global Match-making Platform), joka on koordinaatiomekanismi rahoituksen ja osaamisen mobilisoimiseksi teollisuuden siirtymään osana kehitysrahoitusohjelmia. Ilmastoklubin toiminta on 2024 keskittynyt kolmeen pääalueeseen: 1) hiilivuodon rajaamiseen; 2) päästöjen rajoittamiseen teollisuuden kriittisillä sektoreilla; sekä 3) kansainvälinen yhteistyön ja rahoituksen vahvistamiseen.

Presidentti Stubb korosti puheenvuorossaan, että hiilivuodon negatiiviset vaikutukset ovat huolenaihe ja antoi vahvan tukensa ilmastoklubin työlle. Suomi korosti erityisesti, että siirtymässä tarvitaan selkeitä tavoitteita ja sääntöjä; rahoitusta niin julkiselta kuin yksityiseltä sektorilta; sekä uutta teknologiaa ja innovaatioita. Presidentti piti klubia loistavana innovaationa erilaisten näkemysten ja toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Siirtymään liittyy mahdollisuuksia, eikä kyseessä ole nollasummapelejä vaan kaikki voivat hyötyä. Yksi haaste siirtymässä on Presidentin mukaan energian ja sähkön suuri tarve niin teollisuudessa kuin kulutustottumuksissa.

Kokouksen puheenvuoroissa todettiin laajalti tarve ottaa hiilivuoto vakavasti, koska se vaikuttaa kilpailukykyyn ja kannusteisiin ottaa käyttöön hiilivähennystoimia. Koordinoitujen kansainvälisten toimen-

¹⁷ <https://drive.google.com/file/d/1ZIPdKTLOR8agVkeX2MxKQkg5K2bil20Y/view?pli=1>

¹⁸ <https://blogs.helsinki.fi/climatecompetencies/about/>

hiilivuodon estämiseksi nähtiin keskeisinä. Erityinen huomio tulisi kiinnittää teollisuuden avainsektoreihin (teräs, betoni, kemia). Päästövähennysten vauhdittamiseksi tarvitaan yhteisiä kansainvälisiä standardeja, määritelmiä, päästöjen luotettavaa mittausta, dataa ja raportointia vertailtavuuden mahdollistamiseksi. Ilman niitä ei voida todentaa hiilivuotoa ja yhdenmukaistaa kilpailuolosuhteita.

Puheenjohtajat päättivät kokouksen korostamalla ilmastoklubin yhteisiä tavoitteita ja hyötyjä jäsenille (viitaten myös Suomen puheenvuoroon); toimien koordinaatiolle hiilivuodon rajaamiseksi mm. luomalla yhteisiä periaatteita sekä tarvetta politiikkaratkaisujen konvergenssille ja yhteismitallisuudelle. Lisäksi he korostivat tarvetta laajentaa jäsenmäärää ja lisätä maiden osallisuutta työssä. Klubin pyrkii jatkamaan korkean tason tapaamisia päämiestasolla COP-kokousten yhteydessä huolimatta vähäisestä osanotosta Bakussa. Ilmastoklubin antoi kokouksen jälkeen julkilausuman.¹⁹

13.3. Teemapäivä ”luonto ja biodiversiteetti, alkuperäiskansat, sukupuolten välinen tasa-arvo, valtameret ja rannikkoalueet”

Kyseisenä teemapäivänä YMI Mykkänen osallistui **korkean tason dialogiin alkuperäiskansojen perinteisen tiedon merkityksestä ilmasto- ja luontotyössä** ja siinä paneeliin nimeltä ”Indigenous leadership and traditional knowledge: a braid in the nature-climate nexus”. Paneelissa Mykkänen keskusteli alkuperäiskansojen johtajien (mm. gunat Panamasta ja igorotit Filippiineiltä) ja YK:n alkuperäiskansojen pysyvän foorumin puheenjohtajan kanssa siitä, miten alkuperäiskansojen panosta tarvitaan niin biodiversiteettikatoa kuin ilmastomuutostakin vastaan kamppailtaessa.

Suomi (kiertävä suurlähettiläs Narinen) osallistui ministerin sijaisena **korkean tason vesitapahtumaan**, jossa lanseerattiin Azerbaidžhanin vesialoite, [COP29 Declaration on Water for Climate Action](#)²⁰. Suomi liittyi aloitteeseen ja toi puheenvuorossaan esille toimivan rajat ylittävän vesiyhteistyön merkitystä sekä Suomen roolia tämän edistämisessä.

13.4. COP29 puheenjohtajan, Yhdysvaltain ja Kiinan järjestämä metaanihuippukokous (12.11.2024)

COP29 yhteydessä järjestettiin COP29 pj:n, USA:n ja Kiinan huippukokous metaanin ja muiden ei-CO2 kasvihuonekaasujen päästövähennysten kirittämiseksi osoittamalla poliittista huomiota aihepiiriin. COP29 pj:n/Babajev ja USA:n/Podesta puheenvuoroissa korostettiin teeman keskeisyyttä ja esiteltiin poliittisia, monenkeskisiä ja kansallisia, ohjelmia ja toimia päästövähennysten kirittämiseksi. Kiina/Zhenmin kertoi kansallisista toimista ja myös kansainvälisestä yhteistyöstään mainiten esimerkiksi Global Methane Initiative (GMI) ja Saksan. Zhenmin totesi Yhdysvaltain kanssa tehdyn yhteistyön olleen tehokasta ja toivoi sen voivan jatkua ja tehostua. Erillisessä paneelikeskustelussa ääneen pääsivät UK/Miliband, Maailmanpankki/Banga, Euroopan komissio/Hoekstra ja Kazakhstan/Suleimenova. Teemassa todettiin olevan paljon aktiivisuutta jo jokusen vuoden, mm. kiitos

¹⁹ https://climate-club.org/wp-content/uploads/2023/11/231122_Statement-by-the-Climate-Club_FINAL_Layout.pdf

²⁰ <https://cop29.az/en/pages/cop29-declaration-on-water-for-climate-action>

Globaalin metaanisitoumuksen (GMP), mutta silti globaalipäästöjä ei ole saatu lasku-uralle. Hoekstra kertoi puheenvuorossaan tuoreesta energiasektoriin kohdentuvasta EU:n metaaniregulaatiosta ja käynnisti erityisesti sen rajat ylittävään elementtiin liittyvän ”Methane Abatement Partnership Roadmap” kumppanuusohjelman. UK ilmoitti uudesta 5 \$ miljoonan panoksesta CCAC:n Trust Fund-rahastoon kirttämään fossiilisista polttoaineista luopumista (fossil fuel regulatory programme).²¹

13.5. Maailmanlaajuisen metaanisitoumuksen 4. ministerikokous (15.11.2024)

EU:n ja Yhdysvaltojen ajamana 2021 perustettiin maailmanlaajuinen metaanisitoumus, joka tavoittelee määrällistä 30 prosentin globaalia vähennystä ihmisperäisissä päästöissä 2020-2030 aikavälillä. IPCC:n mukaan Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen saavuttaminen vuosisadan lopussa vaatii hiilidioksidineutraaliuden saavuttamista vuosisadan puolessa välissä ja merkittäviä päästövähennyksiä muille kasvihuonekaasuille. Sitoumus tavoittelee tätä kehityskulkua metaanille ja tuo määrällisen tavoitteen tukemaan konkreettista työtä päästövähennysten aikaansaamiseksi. COP29 kokouksessa pidettiin neljäs aloitteen edistymistä seuraava ministeritason kokous. Kokouksessa todettiin 159 maan liittyneen aloitteeseen ja jo noin 100 maalla (ml. Suomi) on kansalliset toimenpidesuunnitelmat metaanipäästöjen vähentämiseksi. CCAC:n Trust Fundin kautta metaanitoimille voidaan kanavoida jo yhteensä \$2 miljardia rahoitusta. Avaussessiossa puheenvuorot pitivät UNEP/Andersen, COP29 pj/Babajev, CCAC/Otto, Euroopan komissio/Simson, Yhdysvallat/Granholm ja Kalifornia/Garcia. Päästövähennysten osalta korostettiin energiasektorin, erityisesti öljy- ja kaasusektorin toimia, mutta myös tarvetta edetä jätesektorin ja maatalouden osalta. Kalifornian edustaja kertoi osavaltionsa jatkavan ilmastotoimia riippumatta siitä kuka valtaa pitää pääkaupungissa.²²

14. Nuorisodelegaattien rooli valtuuskunnassa

Nuorisola ry:n nimeämät nuorten ilmastodelegaatit Hanna Höijer ja Antti Regelin osallistuivat Suomen valtuuskuntaan Bakussa koko neuvottelujen ajan. Nuorisodelegaatit osallistuivat myös ennen osapuolikokousta YOUNGO:n järjestämään globaaliin nuorten COY19-kokoukseen. Tavoitteena nuorisodelegoiteilla oli kokouksessa Suomen ja maailman nuorten kantojen edistäminen, Suomen kansallisen näkyvyyden ja vaikuttavuuden tukeminen sekä nuorille ja laajemmin medioille kokouksesta viestiminen. Tämän lisäksi he toimivat Suomen edustajina neuvotteluroolissa osana EU-tiimiä ACE- ja Gender-asioissa sekä järjestivät sivutapahtuman.

Nuorisodelegaatit osallistuivat kokouksen aikana valtuuskunnan kokouksiin, kahdenvälisiin kokouksiin (mm. bilateraleihin EU:n ja nuorisotoimijoiden välillä) sekä yhteen EU-koordinaatioon, esittäen nuorten kantoja sekä Suomen neuvottelijoille että EU-maille. Delegaatit tapasivat kokouksen aikana poliittisista tahoista muun muassa tasavallan presidentti Alexander Stubbin, presidentti Tarja Halosen, ministeri Kai Mykkäsen, EU:n ilmastokomissaari Wopke Hoekstran, sekä suomalaisia kansanedustajia.

²¹ COP29 Summit on Methane and Non-CO2 Greenhouse Gases.

<https://www.globalmethanepledge.org/events/cop29-summit-methane-and-non-co2-greenhouse-gases>

²² Global Methane Pledge.

<https://www.globalmethanepledge.org/>

Nuorisodelegaatit toimivat puhujina, panelisteina sekä moderaattoreina lukuisissa sivutapahtumissa ja järjestivät oman sivutapahtuman nimellä "Youth Voices in National Delegations". Näissä tapahtumissa nuorisodelegaatit korostivat nuorten kantoja sekä Suomen kansallisia näkökulmia eri ilmastopoliittisiin kysymyksiin. Nuorisodelegaatit osallistuivat aktiivisesti eri tapahtumiin ja kävivät päivittäistä dialogia esimerkiksi globaalien päättäjien, kansainvälisten järjestöjen, tiedeyhteisön edustajien, eri marginalisoitujen ryhmien, sekä yritysmaailman kanssa.

Nuorisodelegaattien vaikuttaminen pohjautui lukuisiin konsultaatioihin sekä taustapapereihin. Erityisiä esimerkkejä ovat yhdessä muiden eurooppalaisten nuorisodelegaattien kanssa koostetut kannat sekä Suomen lasten ja nuorten ympäristöjulkilausuma. Molemmat paperit luovutettiin Alexander Stubbille, Kai Mykkäselle, Tarja Haloselle sekä Suomen valtuuskunnalle. Julkilausuma koostettiin Nuorten ilmasto- ja luontoryhmän järjestämässä Nuorten ympäristöhuippukokouksessa (25.-26.10.), ja sen taustalla ovat 30 nuorisojärjestöä sekä yli 300 nuorta osallistujaa kaikkialta Suomesta.

COY19-kokouksessa ("Conference of the Youth") yli 800 nuorta 130 valtiosta kokoontuivat yhteen ennen varsinaista osapuolikokousta. Tapahtuma toimi nuorten ilmastohuippukokouksena, jossa valmisteltiin nuorten yhteistä vaikuttamista ja kantoja kansainväliseen ilmastopoliittikkaan. Kokouksessa hyväksyttiin myös vuoden 2024 aikana monivaiheisen prosessin myötä kasattu Global Youth Statement, joka kokoaa globaalin nuorison yhteiset kannat COP29-osapuolikokouksta varten.

COY19-kokouksen ohella yhteistyö muiden maiden nuorisoedustajien kanssa korostui läpi osapuolikokouksen. Erityisesti Euroopan valtioiden nuorisodelegaatit tekivät kokouksessa tiivistä yhteistyötä; heidän kanssaan Suomen nuorisodelegaatit työstivät yhteisiä sivutapahtumia, sisäisiä kokouksia, sekä lukuisia kannanottoja. Lisäksi yhteistyötä tehtiin niin YOUNGO:n, kuin myös muiden kansainvälisten nuorisoa kokoavien verkostojen ja toimijoiden kanssa.

Nuorisodelegaattien tehtäviin kuului lisäksi aktiivisen viestinnän tekeminen läpi kokouksen sosiaalisessa mediassa, ministeriöiden kanavissa sekä kansallisessa sekä kansainvälisessä mediassa. Mediyhteistyö oli erityisen aktiivista, sillä suomalaisia medioita ei ollut paikan päällä kokouksessa; nuorisodelegaatit tekivät esimerkiksi MTV:n kanssa säännöllistä seurantaa läpi neuvottelujen. Oman sosiaalisen median kautta delegaatit viestivät aktiivisesti kokouksesta ja sen etenemisestä Suomeen, tehden nuorille ja muille kohderyhmille tutuksi ilmastokokouksen teemoja, Suomen kansainvälistä vaikuttamista ja kantoja, sekä kansainvälistä ilmastopoliittikkaa.

Liitteet

Liite 1: Suomen valtuuskunta Bakun ilmastokokouksessa (30.9.2024 annetun nimittämispäätöksen mukaan)

Puheenjohtaja

Tasavallan presidentti Alexander Stubb

Varapuheenjohtajat

Ympäristö- ja ilmastoministeri Kai Mykkänen

Ympäristöneuvos Marjo Nummelin, ympäristöministeriö

Jäsenet

Presidentti Tarja Halonen

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

Kansliapäällikkö Lauri Tierala, tasavallan presidentin kanslia

Alivaltiosihteeri Pasi Hellman, ulkoministeriö

Ulkoasiainneuvos Kirsti Narinen, Etelä-Kaukasian kiertävä suurlähettiläs, ulkoministeriö

Ympäristöneuvos Outi Honkatukia, ympäristöministeriö

Erityisedustaja Pekka Morén, valtioneuvoston kanslia

Kulttuuriasiainneuvos Piia Immonen-Seuguenot, opetus- ja kulttuuriministeriö

Neuvotteleva virkamies Anna Salminen, maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijat ja avustajat

Komentajakapteeni Anna Eronen, 2. adjutantti, tasavallan presidentin kanslia

Rauhanvälityksen neuvonantaja Ville Brummer, tasavallan presidentin kanslia

Tiedottaja Matti Porre, tasavallan presidentin kanslia

Valtiosihteeri Laura Rissanen, sosiaali- ja terveysministeriö

Erityisasiantuntija Annika Launiala, sosiaali- ja terveysministeriö

Lähetystöneuvos Anna Merrifield, ulkoministeriö

Lähetystöneuvos Sara Tuxen, ulkoministeriö

Lähetystöneuvos Hanna Gehör, ulkoministeriö

Ulkoasiainsihteeri Milena Hakanpää, ulkoministeriö

Erityisasiantuntija Johanna Pietikäinen, ulkoministeriö

Osastosihteeri Anna Azcuy Sanchez, ulkoministeriö

Opetusneuvos Kati Anttalainen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Erityisavustaja Lydia Ylönen, ympäristöministeriö

Ympäristöneuvos Tuomo Kalliokoski, ympäristöministeriö

Lainsäädäntöneuvos Karoliina Anttonen, ympäristöministeriö

Neuvotteleva virkamies Kaarle Kupiainen, ympäristöministeriö

Neuvotteleva virkamies Saija Vuola, ympäristöministeriö

Viestintäasiantuntija Laura Kotila, ympäristöministeriö

Assistentti Hanna Kola, ympäristöministeriö

Kansanedustaja Sakari Puisto, talousvaliokunnan puheenjohtaja, eduskunta

Kansainvälisten asioiden sihteeri Inka Saara Arttijeffer, Saamelaiskäräjät

Puheenjohtaja Jyri Seppälä, Suomen ilmastopaneeli

Tiedesihteeri Marianne Leino, Suomen ilmastopaneeli

Pääjohtaja Petteri Taalas, Ilmatieteen laitos

Yksikön päällikkö Harri Pietarila, Ilmatieteen laitos

Nuorten ilmastodelegaatti Hanna Höijer, Allianssi ry

Nuorten ilmastodelegaatti Antti Regelin, Allianssi ry

Johtava asiantuntija Janne Peljo, EK
Johtaja Ulla Heinonen, EK
Johtava asiantuntija Pia Björkbacka, SAK
Energia-asiantuntija Anssi Kainulainen, MTK ry
Ilmasto-ohjelman johtaja Bernt Nordman, WWF Suomi
Asiantuntija Ada Virnes, Fingo ry
Johtava asiantuntija Tuuli Hietaniemi, Sitra